

Armoton viidakko vai lasten leikkiä? Kansainvälisen politiikan sotaiset ja rauhanomaiset metaforat

Riikka Kuusisto¹

Tässä artikkelissa tarkastellaan kymmentä metaforaa, joilla kansainvälistä politiikkaa usein kuvaillaan ja selitetään. Artikkelit paneutuu kansainväliseen politiikkaan luonnonvalintana, perhesuhteina, tasapainotteluna, rakentamisena, leikkinä tai pelinä, kaupankäyntinä, matkustamisena, musiikkiesityksinä, terveydenhoitona ja arvoituksina. Se tarjoaa esimerkkejä metaforien käytöstä asiantuntijakonteksteissa – tutkijoiden, ulkopoliittisten johtajien ja median teksteissä – pohtien niin metaforien herättämiä assosiaatioita kuin niiden mukanaan kantamia toimintamalleja. Metaforien tarkastelu on artikkelissa jaettu kahteen osioon: ensin vuorossa ovat metaforien konfliktuaaliset, synkkiin tulkintoihin ja aggressiivisiin toimiin kannustavat versiot ja sitten yhteistyötä petaavat ja positiivisia tulkintoja suosivat versiot. Metaforien runsautta ja kurittomuutta pidetään artikkelissa voimavarana: kansainvälistä politiikkaa voidaan metaforien avulla mahdollisesti ohjata nykyistä rauhanomaisempaan suuntaan.

Avainsanat: kansainvälinen politiikka, konfliktit, metaforat, yhteistyö

Johdanto

Kansainvälinen politiikka välittyy ihmisille pitkälti metaforien avulla. Silloinkin, kun fyysinen toiminta on intensiivistä, suorat aistihavainnot eivät johda automaattisiin ja yksiselitteisiin tulkintoihin valtioiden tavoitteista ja liikkeistä, vaan tarvitsemme niiden ymmärtämiseen luovaa ajattelua. Vaikka metaforien käyttö on kaikkia kansainvälisen politiikan kuvauksia ja selityksiä yhdistävä piirre, on tarkoitukseen käytettyjen metaforien kirjo laaja. Niin tutkijat, toimittajat kuin poliitikot puhuvat kansainvälisestä politiikasta esimerkiksi kaupankäyntinä ja pelinä, matkustamisena ja perhesuhteina, esittävänä taiteena ja terveydenhoitona. Jotkut metaforat herättävät aggressiivisia mielleyhtymiä; toiset sijoittavat toiminnan lähtökohtaisesti rauhanomaisiin puitteisiin. Toisinaan metaforien valinta on selvästi harkittua ja sitä kommentoidaan aktiivisesti; joskus taas metaforien käyttöön ei tunnu kiinnittävän huomiota sen paremmin puhuja kuin yleisö. Metaforat paitsi auttavat meitä ymmärtämään kaukaiselta ja abstraktilta vaikuttavia toimijoita ja tapahtumia myös kantavat mukanaan toimintasuosituksia. Tämä laajemmin tutkimukseni (Kuusisto 2025) pohjalta kirjoitettu artikkeli pyrkii valottamaan maailmanpolitiikan metaforien kirjoa sekä tarjoamalla havainnollistavia esimerkkejä erilaisista konteksteista että pohtimalla konfliktuaalisten ja yhteistyötä petaavien metaforien potentiaalisia seurauksia.

Seuraavassa osiossa avaan tarkemmin tutkimukseni kognitiiviselle lingvistiikalle ja retoriikan tutkimukselle perustuvaa kehystä. Tämän jälkeen paneudun spesifin aiheen kannalta relevanttiin aiempaan tutkimukseen ja tarkennan oman kontribuutioni roolia. Artikkelin pääpaino on analyysin tulosten esittelyllä: ensin kymmenen keskeisen rakenteellisen metaforan tunnistamisella ja sitten näiden metaforien konfliktuaalisten versioiden ja yhteistyövariant-

1 VTT, vanhempi yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto, <riikka.kuusisto@helsinki.fi>

tien läpi käymisellä niistä esimerkkejä antaen ja niiden toimintalogiikkaa hahmotellen. Lopuksi pohdin tulosteni merkitystä sekä vaihtoehtoisia metaforia kansainväliselle politiikalle.

Luovaa rationaalisuutta

Käsitteellisen tai kognitiivisen metaforateorian uranuurtajat George Lakoff ja Mark Johnson (1980, 5, 109) näkevät metaforat välineenä kokea ja ymmärtää yksi asia toisen asian kautta, usein jokin abstrakti ja monimutkainen jonkin konkreettisemmän ja selväpiirteisemmän avulla. Heidän mukaansa (mt., 193–196) metaforat ovat luovaa rationaalisuutta: niitä käytäessään ihmiset harjoittavat niin loogista päättelyä kuin mielikuvituksellista yhdistelyä, rakentavat uutta ymmärrystä ja uusia todellisuuksia sen pohjalta, mitä ovat aiemmin kokeneet ja muissa yhteyksissä päättelleet. Esimerkiksi ”elämä on matka” -metafora jäsentää ihmiselämää kansamatkustajien, liikennevälineiden, karttojen, polkujen, mutkien, mäkien ja pääteasemien kautta. Näin lähteen (matka) piiristä siirretään toimijoita, tapahtumia ja tarkoituksia kohteen (elämä) ymmärtämisen avuksi. Erityisesti oikeudellisesta retoriikasta kiinnostuneet Chaïm Perelman ja Lucie Olbrechts-Tyteca (1971, 371–410) pitävät metaforia tiivistettyinä analogioina, jotka toimivat päättelyn, todistamisen ja luomisen apuvälineinä. Vaikkapa täydellinen neljän termin analogia ”vanhuus on ihmiselämässä sitä, mitä ilta vuorokauden kulussa” on tiivistettävissä metaforaksi ”elämän ilta”. Myös heille tutumpi selittää tuntemattomampaa, jokapäiväinen harvinaisempaa. Kirjallisuustieteilijä Kenneth Burke (1969, 503–507) määrittelee metaforan tärkeimmäksi troopiksi, perspektiiviksi todellisuuteen, näkökulmaksi, joka siirretään yhdestä maailmasta toiseen, uudeksi ulottuvuudeksi, joka parantaa kokonaiskuvaa. Burken mukaan aineellinen – silmännähtävä ja kouriintuntuva – maailma yleensä lainaa käsitteitä aineettoman tai kaukaisen maailman ymmärtämiseen.

Edellä mainituille tutkijoille metaforissa on kyse jostain perustavanlaatuisemmasta kuin satunnaisista retorisista keinoista tai ylimääräisistä kielikuvista; heille metaforat ovat keskeisiä havainnoinnin ja ajattelun elementtejä. Lakoffin mukaan (ks. myös Lakoff 1987; Lakoff & Turner 1989; Lakoff & Johnson 1999) ihmisten käsitejärjestelmät ovat pohjimmiltaan metaforien avulla toimivia: me jäsenämme kokemuksiimme ja ympäröivää maailmaa hyödyntäen fyysistä olemustamme ja erilaisia metaforisia päättelymalleja. ”Aika on rahaa” -metafora ei ole marginaalinen kielellinen muotoilu vaan elämäämme hyvin konkreettisesti jäsentävä rakenne, jos se saa meidät esimerkiksi huolestumaan ajan tuhlaamisesta, säästämään omaa aikaamme tai rankaisemaan toisia ihmisiä työajan varastamisesta muihin puuhiin. Perelmankin (1982) lähtee siitä, että metaforat ovat välttämättömiä inhimilliselle järkeilylle; analogiat ovat hänelle olennaisia linkkejä induktiivisen päättelyn ketjussa niin tieteessä kuin oikeussalissa. Burkelle (1969, 504) metaforat ”lisäävät” asioiden, ihmisten ja tapahtumien olemassaoloa; jokainen uusi näkökulma antaa hänen mukaansa olemiselle uuden piirteen tai ulottuvuuden.

Lakoff, Perelman ja Burke ovat lisäksi yhtä mieltä siitä, että metaforat eivät perustu sisäsyntyiselle samankaltaisuudelle rinnastettavien kontekstien välillä. Lakoff ja Johnson (1999, 165) toteavat muun muassa, ettei ajassa itsessään ole mitään ”resurssimaista”: aika ei ole luonnostaan rahankaltaista tai automaattisesti lähellä rahan maailmaa. Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1971, 372–377, 381, 393) korostavat, että ero metaforan yhdistämien maailmojen tai

alueiden välillä on laadullinen: *foros* eli lähde (vrt. ed. vuorokausi, maapallon pyöriminen akselinsa ympäri) ja teema (vrt. ed. ihmiselämä, vanhuuden olemus ja merkitys) kuuluvat eri sfääreihin, jotka saatetaan yhdistää jälkimmäisen jäsenystarkoituksessa ja sitä koskevien toimintamallien viitoittamiseksi. Sfäärit sinällään eivät ole läheisiä tai yhteismitallisia. Burke (1969, 504–506, myös 1966, 488) ottaa kantaa kontekstien erillisyyteen huomauttamalla metaforiin kiinteästi liittyvästä periaatteellisesta yhteensopimattomuudesta: yhteydestä toiseen siirretty käsite on aina poissa alkuperäiseltä paikaltaan, aina jossain määrin ristiriidassa uuden ympäristönsä kanssa. Burke muistuttaa, että mitkään kaksi maailmaa eivät koskaan ole identtiset: esimerkiksi fyysiseen maailmaan kuuluvat termit voivat jäsentää henkistä maailmaa vain toisista olosuhteista käsin, eri näkökulmasta.

Juuri tästä metaforien yhdistämien kontekstien erilaisuudesta juontuu se, että yksittäiset metaforat ovat Burken, Perelmanin ja Lakoffin esitysten mukaan väistämättä osittaisia ja epätäydellisiä: ne korostavat asian tai ilmiön tiettyjä puolia ja peittävät toisia. Vaikka Burke uskoo kokonaiskuvan parantumiseen eri metaforien avulla, mikään määrä uusia näkökulmia ei hänen mielestään takaa täydellistä kuvaa. Burkelle (1969, 504) ”perspektiiviprosessiin” turvautuminen on aina tunnustettava ja rajallinen lähestymistapa tarkastelun kohteen lukemattomiin puoliin: yksi metafora tarjoaa vain yhden tulkinnan, eivätkä epäsuhdat maailmojen välillä poistu perspektiivejä lisäämällä. Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1971, 375–398) näyttävät, miten jo foroksen valinnalla voidaan osoittaa teeman arvostusta tai halveksuntaa: hallitsijan toimia voidaan selittää eläinmaailman termein tai rinnastamalla ne jumalallisiin ratkaisuihin. Jokainen valinta keskittää huomiota omissa puitteissaan olennaisiin piirteisiin ja jättää huomiotta ne selitettävän ilmiön aspektit, jotka eivät sovi kyseiseen kehykseen. Lakoff ja Johnson (1980, 139–155) havainnollistavat vaihtoehtojen kirjoa käymällä läpi metaforia rakkaudelle. Rakkautta on perinteisesti kuvailtu ainakin yhteisen matkan, villin luonnonvoiman, fyysisen sairauden, oudon taikuuden, pelottavan hulluuden, järkipärisen liittoutumisen, henkisen läheisyyden, uhrautuvan hoivaamisen, laskennallisen termodynamiikan ja mekaanisen rakentamisen viitekehysten puitteissa, näiden elämänpääpiirien termeillä. Kukin vaihtoehto kantaa mukanaan myös ongelmienratkaisumallin ja sulkee pois toisia: psykoosia hoidetaan eri lailla kuin miten sortunut rakennelma korjataan, metsäpalo tukahdutetaan tai vauvaa ruokitaan.

Aiempi metaforatutkimus

Kansainvälisen politiikan metaforia on jo aiemmin tarkasteltu niin teorioihin kuin käytännön toimintaan keskittyen. Teoriapuolella tärkeimmät tutkimukset ovat Michael P. Marksinkin kaksi kirjaa: *Metaphors in International Relations Theory* (2011) ja *Revisiting Metaphors in International Relations Theory* (2018). Poliittisten toimijoiden ja ulkopoliittisen uutisoinnin metaforia taas on ansiokkaasti tarkasteltu esimerkiksi kirjoissa *Cold War Rhetoric: Strategy, Metaphor, and Ideology* (Medhurst ym. 1990) ja *Metaphorical World Politics* (Beer & De Landtsheer toim. 2004). Yksittäisiin metaforiin keskittyvistä tutkimuksista keskeisin lienee Richard Littlen kirja *The Balance of Power in International Relations* (2007). Marks toteaa metaforien olevan keskeisessä roolissa tieteellisten teorioiden rakentamisessa alusta loppuun asti: metaforat kehystävät puitteet, toimijat ja tutkimuksen juonen. Martin J. Medhurst ja muut (1990) kes-

kittyvät kylmässä sodassa läntisellä puolella käytettyihin metaforiin ja edellä mainittu Francis A. Beerin ja Christ’l De Landtsheerin toimittama teos muun muassa metaforiin Persianlahden sodassa, Kambodžassa ja Srebrenicassa. Little tutkii nimenomaan voimatasapainon metaforaa sen eri muodoissa, sekä ”vastakkaisten voimien” että ”yhdessä tuotetun tasapainon” variantteja.

Marks lähestyy kansainvälisen politiikan teoreettisia metaforia sekä yhtenä tarinana (2011, 29–30) että aihealueittain – esimerkiksi turvallisuusmetaforat (mt., 107–135) ja poliittisen talouden metaforat (Marks 2018, 31–89) – erotellen. Hän viittaa teoriaan narratiivisena kertomuksena, jonka komponentteina metaforat toimivat, ja tunnistaa eroja eri aihealueiden ja teoreettisten suuntausten välillä. Marks (mt., 159, 173) esimerkiksi väittää, että feministiset tutkijat ja ulkopoliittisen päätöksenteon teoriat käyttävät suhteellisen vähän metaforia. Hän näkee teoreettisten metaforien runsauden ja epämääräisyyden erityisesti Euroopan integraation tutkimuksen (mt., 64, 75–76) ja peliteorian (Marks 2011, 137, 160) ongelmana. Kansainvälisen politiikan käytäntöjen kohdalla metaforatutkijoiden huomio kiinnittyy usein rajattuun kontekstiin. Tiettyjä aikakausia, kuten kylmän sodan aikaa (Medhurst ym. 1990 ohella myös esim. Carney & Prash 2017), tai tiettyjä ulkopoliittisia ratkaisuja, kuten sodan oikeuttamista tai rauhanomaista konfliktienratkaisua (Kuusisto 1998; 2009), on tarkasteltu erikseen, nimenomaan niille tyypillisiä metaforia etsien. Monet (tutkijat) kammoksuvat metaforien epämääräisyyttä tai harhaanjohtavuutta: metaforien katsotaan usein olevan ”pelkkää retoriikkaa” (ks. esim. Palonen & Summa 1996). Jotkut taas eksplisiittisesti kertovat tarttuvansa juuri yhteen tiettyyn metaforaan myös tieteellisten selitystensä tueksi: Kenneth Waltz (2010, 89) esimerkiksi argumentoi, että nimenomaan kaupankäyntimetafora mallintaa hyvin valtiojärjestelmää.

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään kaikkia edellä mainittuja ja muita relevantteja tutkimuksia ensinnäkin siten, että niiden tuloksia tuodaan yhteen uudella tavalla, ja toiseksi siten, että aiempia tuloksia täydennetään ja haastetaan omilla luennoilla tieteenalan eri koulukuntien kanonisista teksteistä ja tuoreilla esimerkeillä suurvaltajohtajien puheista ja ulkomaan uutisista kansainvälisissä laatulehdissä. Lähestyn metaforia nimenomaan metaforien näkökulmasta, metaforat edellä, ja jaan analyysini konflikti versus yhteistyö -kriteerin perusteella. Ensin siis perehdyn rakenteellisten metaforien konfliktia ja kilpailua korostaviin, ”sotaisiin” versioihin ja sitten samojen metaforien sovinnollisuutta ja yhteistyötä painottaviin, ”rauhanomaisiin” versioihin. Molempien varianttiryhmiä kohdalla paitsi tarjoan havainnollistavia esimerkkejä erilaisista käyttökonteksteista, myös pohdin metaforien lähdealueeseen eli forokseen liittyviä assosiaatioita sekä niiden logiikkaan sopivia kansainvälispoliittisia toimintamalleja.

Kymmenen keskeistä metaforaa kansainväliselle politiikalle

Lähes kaikki kansainvälisen politiikan kuvaukset ja selitykset operoivat alalla perustavanlaatuisessa asemassa olevan – eli ontologisen (ks. tarkemmin Lakoff & Johnson 1980, 25–34) – ”valtiot ovat ihmisiä” -metaforan varassa. Valtioiden nähdään ihmisyksilöiden kaltaisina kansainvälisen politiikan tärkeimpinä toimijoina. Useimmiten oletuksena on, että nämä toi-

mijat ovat rationaalisia; rationaalisuus taas määritellään yleensä niin, ne pyrkivät toimimaan intressilaskemiensa pohjalta (ks. Lakoff & Johnson 1999, 533–534). Näissä puitteissa yksilön terveys rinnastuu valtion vaurauteen, ruumiinvoima sotilaalliseen voimaan ja henkinen kypsyys teollistumiseen ja kapitalistiseen talousjärjestelmään. Viime aikoina valtiorepresentaatioiden ruumiillisuuden tarkasteluun on lisätty niiden sukupuolittuneisuuden tarkastelu (ks. esim. Peterson 1992 tai Parashar ym. 2018). Laskelmoivan rationaalisuuden ohella myös tunteiden roolia kansainvälisessä politiikassa tutkitaan yhä enemmän (ks. esim. Bleiker & Hutchison 2008; Fattah & Fierke 2009): valtioiden nähdään toimivan pelon ja ahneuden lisäksi esimerkiksi kunniantunnon, katkeruuden, häpeän ja myötätunnon ohjaamina. Kansainvälistä politiikkaa koskevassa keskustelussa niin asiantuntijoiden piirissä kuin arkisissa keskusteluissa valtiot näkevät ja tekevät, ilahtuvat ja pettyvät, neuvottelevat ja taistelevat.

Tässä artikkelissa perehdyn kymmeneen kansainvälisestä politiikasta yleisesti käytettyyn rakenteelliseen metaforaan, joiden kaikkien pohjalla tai sisällä toimii ajatus valtioihmisistä. Tarkastelemisiani metaforissa kansainvälistä politiikkaa jäsennetään luonnossa elämisen, sosiaalisten perhesuhteiden, punnitsemisen ja tasapainottelun, rakentamisen, pelaamisen ja leikkimisen, kaupankäynnin, terveydenhoidon, matkustamisen, musiikkiesitysten sekä arvoitusten ratkaisemisen kautta. Kullakin näistä metaforista on niin kilpailua kuin yhteistyötä painottavat versionsa: armoton viidakko ja laumasta huolehtiminen (luontometafora), rakastavat vanhemmat ja katkerat sukuriidat (perhemetafora), mekaaniset vastavoimat ja henkinen tasapaino (punnitsemismetafora), linnoitukset ja kerrostalot (rakennusmetafora), nollasummapelit ja leikkipuistot (pelimetafora), pörssikeinottelu ja reilu kauppa (kaupankäyntimetafora), pandemiat ja pikkuhaavat (terveydenhoitometafora), vuorikiipeilyhaasteet ja seuramatkat (matkustusmetafora), sinfoniat ja sotahuudot (musiikkiesitysmetafora), ahdistavat mysteerit ja hauskat aivopähkinät (arvoitusmetafora). Aloitan tarkastelun konfliktia ja kilpailua korostavista versioista ja siirryn sitten rauhanomaiseen yhteistyöhön kannustaviin versioihin.

Konfliktuaaliset metaforat

Kansainvälinen politiikka nähdään usein kilpailun ja konfliktin alueena: armottomat viidakot, alistavat lähisuhteet, raaka voimatasapaino, jyrkät suojalinnoitukset, vastuuton uhkapeli, laskelmoivat osto- ja myyntitarjoukset, väkivallan epidemiat, diplomaattiset haaksirikot, mukaansa tempaavat taistelumarssit ja mystiset ulkopoliittiset päätökset ovat konteksteja, joihin eri koulukuntien tutkijat ja poliittisesti monella lailla orientoituneet toimijat tavan takaa sijoittavat valtioiden välistä kanssakäymistä. Näissä konteksteissa on luonnollista pelätä aina pahinta, taistella henkensä edestä, pyrkiä maksimoimaan materiaalinen hyöty ja luottaa voimaan. Saaliseläimet joutuvat alati pelkäämään petoja; villit sotahuudot edeltävät yleensä verisiä yhteenottoja; kapitalismin tarkoitus on lähtökohtaisesti pääoman kasvattaminen pääoman kasvattamisen vuoksi; muuri murtuu normaalisti vain raskain asein. Nämä metaforat myös herättävät mielleyhtymiä, joissa epäonnistuminen voi johtaa tuhoon ja yhden voitto on toisen tappio. Kontrollottomasti leviävä musta surma tappoi arviolta puolet Euroopan väestöstä; pelastusvenepaikkoja ei Titanicissa riittänyt kaikille. Näihin konteksteihin eivät puolestaan tyypillisesti kuulu luottamus, avoimuus, luovat ratkaisut tai neuvottelut. Parisuh-

deväkivalta harvoin loppuu uhrin sitkeällä uskolla syyllisen pohjimmiltaan hyviin aikomuksiin; kamalia arvoituksia ei voi tyydyttävästi ratkaista; vaakaa ei kuulu säätää kesken punnitsemisen; keskustelu on turhaa venäläisessä ruletissa. Metaforien mukanaan tuomia maailmoja on mahdoton täsmällisesti avata ja assosiaatiot varmasti vaihtelevat puhujien ja kuulijoiden mukaan, mutta roolit ja toimintaympäristöt ovat yleisesti tunnistettavia.

Luontometaforan konfliktuaalinen versio on käytössä esimerkiksi kuvauksessa suurvaltapolitiikan viidakosta, jossa valtiot jatkuvasti ”metsästävät lisää suhteellista valtaa” ja edustavat toisilleen ”potentiaalisesti hengenvaarallisia vihollisia” (Mearsheimer 2001, 144, 33). Tällaisissa ympäristöissä vastuullisen ulkopoliittikan tehtäväksi muodostuu ”viidakon työntäminen pois puutarhasta” (Kagan 2018, 77) tai ”tuholaisten” torjunta (ks. esim. Zur 1991). Näkemys kansainvälisestä viidakosta tyyppillisesti palautetaan ”hobbesilaiseksi” miellettyyn kaikkien sootaan kaikkia vastaan. Villissä ja vaarallisessa luonnossa valtioiden kuuluu pelätä toisiaan; ne eivät lopulta voi luottaa muuhun, kuin omaan sotilaalliseen voimaansa. Tällä logiikalla vahvat valtiot vaanivat jatkuvasti pienempiä ja heikompia valtioita, eikä edes liittouman johtajan asema ole pysyvästi turvattu. Uhattuna olevalle demokraattiselle valtiopuutarhalle tuholaisina näyttäytyvät esimerkiksi sotaisat ja autoritaariset hallinnot sekä terroristit. Näiden tuholaisien torjunnassa – tai rikkaruohojen kitkennässä – on oikeutettua ja järkevää turvautua sääli-mättömiin keinoihin, sillä kirvojen ja myrkkyykeisojen karkottaminen kauniisti puhumalla on naurettava ajatus.

Häiriintynyt valtioperhedynamiikka taas voi johtaa tilanteisiin, joissa suurvallat katsovat olevansa oikeutettuja ja velvollisia opastamaan ja kasvattamaan epäkypsempiä ”pikkuveljiään” (ks. esim. Shapiro 1988). Yhdysvalloille on huomautettu tällaisesta asenteesta erityisesti suhteessa Väli-Amerikkaan, mutta myös vaikkapa suomalaiset ovat joskus ajatelleet virolaisten kaipaavan viisaampien lähisukulaistensa neuvoja ulkopoliittikan hoitamisessa. Äiti Venäjä (ven. *Matuška Rossija*) ja Äiti Intia (hind. *Bharat Mata*) ovat olleet taipuvaisia rankaisemaan tottelemattomia lapsiaan kovalla kädellä (ks. esim. Parashar 2018). Jopa vapaaseen tahtoon perustuva EU-perhe on usein riitaisa: tyytymättömyys tiiviin yhteiselon ehtoihin johti hiljattain yhden jäsenen halukkuuteen määritellä suhde uudelleen ensin ”joustavammaksi liitoksi” (Cameron 2013) ja sitten Brexit-eroksi. Onnettomissa sotilasliitoissa perheen pää sanelee ratkaisuja ja kurittomat lapset tarttuvat kirstyskeinoihin. Taloudellis-poliittisen liiton nuorimmat jäsenet voivat pettyä arjen realiteetteihin: vanhat sivuuttavat uusien toiveet ja huolet. Rajusti itsenäistyneet valtiot eivät välttämättä ole kiinnostuneita entisten siirtomaaisäntiensä neuvoista. Onnettomienkin perheiden oletetaan silti lähtökohtaisesti hoitavan kiistansa keskenään; ulkopuolisten puuttumiselle on perhekontekstissa yleensä korkea kynnyks.

Kylmän sodan aikainen ”tasapainoinen kaksinapainen järjestelmä” (Waltz 2010, 161–193) oli kenties vakaa ja turvallinen suurvaltojen kesken ja lähellä ydintä; monet kylmän sodan ”tasapainotusliikkeet” olivat pienten valtioiden ja perifeeristen alueiden kokemuksina järjestyttävän väkivaltaisia. Suurten mullistusten aikakausina konflikteja todennäköisesti esiintyy myös keskeisten toimijoiden välillä ja/tai alueilla. Voimatasapainoteoria viittaa valtioiden taipumukseen ryhtyä sotilaalliseen yhteistyöhön – ja tarvittaessa sotaan – lisävoimaa haalivan ”keikuttajan” pyrkimysten torppaamiseksi. Tasapainottaminen mielletään kansainvälisen

politiikan kontekstissa hyvin usein tasapainottamiseksi jotain vastaan: toiseen vaakakuppiin tarvitaan lisää painoa, jotta yhden mahti ei kasva liian suureksi (ks. Little 2007, 52, 86–87). Vaikka tasapainoinen tila itsessään yleensä nähdään tavoitteeksi, on vaakakuppien mekaaniisuus ja punnitsemisen tapahtuminen lähinnä sotilaallisen voiman perusteella monista valitettavaa. Mekanistinen voimapolitiikka voidaan nähdä kansainvälisten suhteiden perinteiseksi ”realistiseksi” selittäjäksi uudempien ja parempien ”kantilaisten” selittäjien rinnalla (Russett & Oneal 2001, 90). Vaakametafora näyttää valtioiden toimet selkeästi mitattavina; niitä voidaan objektiivisesti punnita.

Rakennusmetaforan konfliktuaalinen versio toimii esimerkiksi tilanteissa, joissa kansainväliset rakennukset tai rakennelmat nähdään suljettuina, linnoitettuina tai luotaantyöntävinä. ”Rautaesiripun” laskeutumisen jälkeen Yhdysvallat pyrki sulkemaan ”haavoittuvuuden ikkunoita” ja vahvistamaan ”suojakattoja” (ks. Chilton & Lakoff 1995). Yhdysvaltain ulkopoliittikka kylmän sodan aikana lähti oletuksesta, jonka mukaan yhdysvaltalaisen ”koti” oli uhattuna. Vastatoimia tarvittiin niin ”ulkona” maailmalla, kuin omalla ”takapihalla”, jopa valtiorakennuksen sisäpuolella, ”kotimaassa”. Oman valtion kuvaaminen kotina – rakennuksena, joka antaa turvaa ulkomaailmalta – ei ole poikkeuksellinen ajattelutapa, vaan pikemminkin standardiratkaisu. Koti voi olla myös monen kansallisvaltion yhteinen asumus: EU-jäsenyydestä neuvotellessaan bulgarialaiset näkivät sen ”yhteisen eurooppalaisen kodin”, jonka sisälle he pyrkivät pääsemään, linnoituksena tai talona, jonka seinät olivat paksut, ovet lukossa ja pihaportit vaikeita löytää (ks. Curticepean 2011, 199–204). Poliitikalla myös kansainvälisessä kontekstissa pyritään yleensä paitsi rakentamaan hyviä ja kestäviä asioita, myös hajottamaan tai purkamaan sortavia ja väkivaltaisia rakenteita. Sekä kotipihojen turvaaminen että järjestelmän valuvikojen korjaaminen tekevät kansainvälisestä politiikasta konkreettista fyysistä toimintaa.

Kansainvälisen politiikan konfliktuaalisia pelejä kuvataan seikkaperäisimmin niin sanotussa peliteoriassa. Sen logiikassa valtiot ovat ”rationaalisia” vain jos ne pyrkivät huijaamaan, vapaamatkustamaan ja tavoittelemaan omaa etuaan kaikissa tilanteissa (ks. Amadae 2016). Eniten valtioiden toiminnan selittämiseen käytettyä nollasummapeliä kutsutaan Vangin dilemmaksi (ks. esim. Rapoport 1960, 173–177). Tässä pelissä kahta rikoksesta epäiltyä kuulustellaan erikseen: jos molemmat vaikenevat, yhteistulos on optimaalinen (molemmat saavat kevyemmän tuomion tai vapautuvat), kun taas tunnustaminen tai toisen syyttäminen, ”puhuminen”, voi johtaa joko parempaan tulokseen (jos toinen vaikenee) tai kovaan tuomioon (jos molemmat puhuvat). Usein molemmat puhuvat, koska eivät voi luottaa toisen vaikenemiseen. Tällaisessa pelilogiikassa valtiot ovat toinen toisiaan vastaan pelaavia vankeja, joiden välinen kommunikaatio, luottamus ja oppiminen on mahdotonta. Myös biljardi on kansainvälisen politiikan kontekstissa usein käytetty pelimetafora. ”Biljardipallovaltiot” ovat määritelmällisesti suljettuja, kovakuorisia, erillisiä yksikköjä (Wolfers 1962, 19–24). Biljardimaailmassa pallot ovat lisäksi keskenään samanlaisia – valtioiden liikkeet eivät riipu esimerkiksi siitä, ovatko ne demokratioita vai diktatureja – ja biljardissa nimenomaan haetaan yhteentörmäyksiä pallojen välillä.

Kaupankäyntimetaphoran konfliktuaalinen versio on käytössä tilanteissa, joissa kansainvälisen politiikan toiminta esitetään kylmän rationaalisenä, häikäilemättömänä tai epäreiluna ostamisena ja myymisenä. Kiihneiden tarjouskilpailujen kontekstissa diplomaatiasta tulee tämäntyyppistä kaupankäyntiä vaikkapa ilmauksilla ”halvalla myyminen”, ”ainainen tinkiminen” tai ”lehmänkauppoihin turvautuminen” (Morgenthau 1973, 531). Sotaretoriikassa puolestaan äärimmäistä väkivaltaa jäsennetään kustannusten ja hyötyjen avulla muun muassa mietittäessä operaation ”hintaa tuhoissa mitattuna” tai sitä, miten hyökkäys voi tulla ”kalliiksi miestappiona” (ks. Kuusisto 2002). Näistä kaupankäyntikonteksteista lähtökohtaisesti puuttuvat tunteet ja moraali, eikä niissä ymmärretä asioita ja seikkoja, joiden arvoa ei voi rahassa mitata ja vertailla. Jos valtiot nähdään myös poliittisissa konteksteissa hyödykkeiden ostajina ja myyjinä, on luonnollista, että ne pyrkivät ostamaan mahdollisimman halvalla ja myymään mahdollisimman kalliilla. Näin ilmastoneuvotteluihin pätevät samat säännöt kuin huutokauppaan ja eri puolilta tarjolla olevien turvatakuiden hintaa kannattaa aina vertailla.

Hengenvaarallisten tautien terminologialla kilpailevista ideologioista, epäilyttävistä ihmisryhmistä ja vihollisvaltioista tulee ”sairastunutta kudosta” ja ”pahanlaatuisia kasvaimia”, jotka täytyy kirurgisesti poistaa, estää niitä leviämstä terveisiin ruumiinosiin (ks. esim. Shimko 2004). Läntisestä perspektiivistä katsoen kylmän sodan aikaisen ulkopoliittikan tärkein tehtävä oli estää kommunismin syöpäkasvainta ulottamasta lonkeroitaaan vastustuskyvyllään heikkoihin maihin. Levitessään se olisi uhannut jopa tervettä länttä, josta oli jo löytynyt tois- taiseksi harmittomia etäpesäkkeitä. Yksi tämän hetken huolestuttavimmista kansainvälisen politiikan taudeista taas on terrorismi: salakavalat terroristisolut saattavat piileskellä pitkään ja aktivoitua yllättäen suurella voimalla. Terrorismia vakavana maailmanpoliittisena sairautena on ymmärretty niin kasvaimena kuin viruksena (Manjikian 2008). Molemmat versiot velvoittavat vastuulliset toimijat voimakkaaseen puuttumiseen: lempeät lääkkeet eivät tehoa, käyttöön tulee ottaa solumyrkyt ja kirurgiset operaatiot. Vakava sairaus voi olla myös psyykinen: hullusti käyttäytyviä valtioita ei voi sulkea hoitolaitokseen, mutta ne voi melko tehokkaasti eristää. Sairausedmetafora tekee kansainvälisen politiikan ongelmista ammattimaista kliinistä hoitoa tarvitsevia tapauksia ja potilaita.

Toivottomille ja tuskallisille kansainvälisille matkoille joudutaan esimerkiksi silloin, kun yritetään etsiä ”polkua ulkopoliittisen miinakentän läpi” Kambodžassa (Beer & Boynton 2004) tai eksytään vahingossa ”Balkanin suolle” (Rifkind 1995). Näiden metaforien luomassa maailmassa eteneminen on hidasta, tuskallista ja hengenvaarallista. Melkein kaikki tunnistavat kansainvälistä politiikkaa viitoittavan kartan erityisvaaralliset alueet: tietyt seudut esimerkiksi Balkanilla, Kaakkois-Aasiassa ja Lähi-idässä ovat konfliktipesinä pelottavassa maineessa. Näissä paikoissa ei ulkopuolisten kannata seikkailla, eivätkä monet paikalliset valtiot tunnu millään pääsevän eteenpäin. Matkanteko voi kansainvälisessä kontekstissa olla takkuista myös vähemmän dramaattisilla tavoilla: valtiot saattavat vaikkapa myöhästyä täpärästi EU-junasta tai vaatia ohituskaistaa EU-jarruttajien sivuuttamiseksi; ne saattavat ahdistua ilmastoneuvotteluissa otetuista liian pienistä askeleista tai kyllästyä puolustusliittojen vapaamatkustajiin. Valtiolaivat eivät aina pysy kurssissa; maailmanpolitiikan myrskyt ovat

joskus pelottavia. Matkustaminen – tiet ja polut, liikennevälineet ja matkatoverit – antavat toiminnalle suuntaa ja tarkoituksen.

Vaikka musiikki on usein harmonista ja kaunista, on silläkin riitaiset ja epämiellyttävät ilmenemismuotonsa. Musiikin riitasointuja käytetään maailmanpoliittisena selityksenä esimerkiksi silloin, kun jotain tahoja syytetään ”sooloilusta” kansainvälisen yhteisön muutenkin ”disharmonisessa konsertissa” (Siohan 2022) tai kritisoidaan sen erikoisista ”orkestroinneista” YK:n turvallisuusneuvostossa (Frost 2023). Nuotin vierestä laulaminen tai epätahdissa soittaminen häiritsee kuoron tai orkesterin esitystä; ammattimainen muusikko harjoittelee tarpeeksi osatakseen stemmansa. Improvisointi kuuluu vain tietyn tyyppisiin esityksiin ja musiikin lajeihin; sitä ei arvosteta silloin, kun on tarkoitus pitäytyä ennalta valituissa nuoteissa. Kansainvälisessä politiikassa valtioiden sooloilu on tavallista ja sovituita sävelistä lipsutaan. Musiikki voi liittyä konflikteihin myös suoraan: se voi sotilasmusiikin muodossa säestää armeijan marssia tai sotahuutona kutsua sotureita taisteluun. Vaikkei musiikki itsessään tapa, se voi vihloa korvia tai ärsyttää jumputuksellaan. Kansainvälisessä politiikassa valtiot tanssivat keskenään joskus hyvinkin erilaisten musiikinlajien tahtiin, toisiaan tönien.

Kansainvälisen politiikan synkiksi, väkivaltaa tuottaviksi arvoituksiksi on nimetty muun muassa ”turvallisuusdilemma” (Booth & Wheeler 2008), ”suvereniteetin paradoksi” (Walker 2003) ja ”enigmaattinen toiseus” (Connolly 1989). Turvallisuusdilemmalla viitataan olosuhteisiin ja tilanteisiin, joissa valtiot voivat ajautua konfliktiin kummankaan sitä haluamatta, tulkitsemalla toistensa puolustukselliset siirrot hyökkäviksi. Kumpikaan ei siis hae konfliktia, vaan ainoastaan turvaa, mutta molemmat ovat pakotettuja tai taipuvaisia oletamaan toisesta pahinta. Siinä missä turvallisuusdilemma kuuluu niin sanottujen realistien vakiosanastoon, suvereniteetin paradoksi ja enigmaattinen toiseus ovat tyyppillisiä poststrukturalistien ajatuksia. Ne viittaavat maailmaan, joka yhä operoi oletuksella suvereenista kansallisvaltioista ja pyrkii joko valloittamaan tai käännättämään kaiken itselleen vieraan. Olennaista näissä tapauksissa on, että vaikka ongelman periaatteellisen logiikan ymmärtäisi, tilanteisiin ei löydy helppoa ratkaisua. Samaan tapaan jokin käytännöllinen ”arvoitus” voi kyllä ratketa huolellisella analyysillä, mutta ratkaisu on synkkä: keskenään ristiriitaisilta vaikuttavien koloniaalisten käytäntöjen taustalta löytyvän väkivaltaisen logiikan paljastaminen ei ilahduta tutkijaa (ks. Enloe 2014, 100–101).

Nämä kansainvälisestä politiikasta rutiininomaisesti käytettyjen metaforien konfliktuaaliset versiot korostavat kansainvälisten suhteiden kilpailullisia, laskelmoivia ja väkivaltaisia aspektoja. Ne kertovat uskottavasti valtakamppailun läpitunkevuudesta, eloonjäämistäistelun raakuudesta ja itsekkyyden välttämättömyydestä. Vastaavasti ne jättävät kertomatta valtioiden jatkuvasta yhteistyöstä, merkittävistä solidaarisuuden osoituksista ja molemminpuolisen hyödyn mahdollisuuksista monissa neuvottelutilanteissa. Ne eivät kykene ymmärtämään kansainvälisten normien ja instituutioiden merkitystä, eivätkä huomioimaan oppimisen tai empatian roolia valtioiden kanssakäymisessä.

Metaforien konfliktiversiot kannustavat priorisoimaan kansallisia intressejä ohitse kollektiivisen hyödyn, suuntaamaan huomattavia resursseja valtioiden aseelliseen puolustukseen ja ryhtymään yksipuolisiin toimiin aina, kun niistä voi olla etua. Hobbesilaisessa ”kaikki

kaikkia vastaan” -maailmassa asevarustelukilpailut ovat luonnollisia ja vallitseva asenne on hätääntynyt, epäluuloinen ja (siksi) aggressiivinen. Viidakossa liikkuva valtio on taipuvainen ryhtymään ennaltaehkäisevään hyökkäykseen. Pakkoavioliittoon joutunut valtio haluaa lähtökohtaisesti erota kumppanistaan tai kumppaneistaan. Voimatasapainoa heiluttava valtio ottaa suuren riskin itseään vastaan suuntautuvista tasapainoa korjaavista toimista. Vahvat suojamuurit rakentamalla valtio voi turvata kotirauhan. Nollasummapelitilanteessa valtion ei kannata tuntea myötätuntoa toisia valtioita kohtaan. Maksimaalista voittoa tavoittelevan valtion tulee suorittaa ulkopoliitikassaa tarkkoja kustannus-hyöty-analyyseja. Kansainvälisen järjestelmän syöpäpesäkkeet kuuluu poistaa. Toistuvasti umpikujan ajautuvien valtioiden on järjetöntä jatkaa matkaa yhdessä. Pelkkiä riitasointuja aikaansaavaa valtiota ei ymmärrettävistä syistä haluta mukaan yhteistyökokoonpanoihin. Anarkkisessa maailmassa valtiot eivät pysty ratkaisemaan koko järjestelmän tuhoksi kenties koituvaa turvallisuudilemmaa. Konfliktuaaliset metaforat suosivat synkkiä tulkintoja ja ärhäköitä ratkaisuja; yhteistyötä ja luottamusta on vaikea sijoittaa niiden kansainvälisestä politiikasta tarjoamiin selityksiin.

Yhteistyömetaforat

Vaikka konfliktimetaforilla on kansainvälisen politiikan alalla pitkä historia, valtioiden välisiä suhteita on todennäköisesti yhtä kauan hahmotettu myös rauhanomaisen rinnakkaiselon kontekstissa. Valtiot on erilaisissa selityksissä ymmärretty ja yhä ymmärretään toisiaan hoivaavina laumaeläiminä, kannustavina perheenjäseninä, taiturimaisina tasapainottelijoina, kimppekämpän asukkaina, joukkuepelaajina, eettisinä sijoittajina, hyvin toipuvina potilaina, pitkäaikaisina matkakumppaneina, tuttuina tanssipareina ja kekseliinä ongelmanratkaisijoina. Näissä selityksissä toimijoiden kuuluu suojella ja rakastaa toisiaan, huolehtia oikeudenmukaisuuden toteutumisesta sekä pyrkiä ongelmien ennaltaehkäisyyn. Sudet antavat erityisaseaman niin lauman vanhimille kuin nuorimmille yksilöille; onnellisten perheiden jäsenet haluavat lähtökohtaisesti hyvää toisilleen; kuluttajat ovat usein valmiita maksamaan reilusti tuotetuista hyödykkeistä korkeamman hinnan; koronarokotukset yleensä suojaavat myös tautiin sairastuvia pahimmilta oireilta. Metaforien herättämät mielleyhtymät ovat usein kepeitä ja iloisia. Taitavan orkesterin tahtiin on hyvä tanssia; vaikeiden palapelien kokoaminen on monista hauskaa. Näihin selityksiin eivät sen sijaan normaalisti kuulu jatkuva epäily ja huijajaminen, äkkipikaiset liikkeet tai väkivaltaiset ratkaisut. Kämppekaveruus ei onnistu ilman vähimmäisluottamusta toisiin; erotuomarin puolueellisuutta ei katsota hyvällä; nuorallatanssija kulkee luonnostaan varovaisin askelin; väärän reitin valinta ei korjaannu auton potkimisella tai kuskin pahoinpitelyllä. Kuten konfliktuaalisten metaforien kohdalla, kaikki puhujat ja kuulijat tuskin näkevät mielessään täsmälleen samanlaisia maailmoja tai aktiivisesti pohtivat näiden maailmojen olemusta ja sääntöjä, mutta he periaatteessa tuntevat nämä yhteistyön kontekstit ja osaavat arvioida niihin sopivaa käytöstä.

Luontometaforan yhteistyöversiota käytetään esimerkiksi kuvailtaessa pitkälti rauhanomaista ”universaaliala evoluutiota” liberaalin demokratian suuntaan (Fukuyama 1992, 121) tai valtiojärjestelmän jokapäiväistä ”evoluutionomaista kehitystä” kohti väkivaltaisten konfliktien yhä pienempää todennäköisyyttä (Russett & Oneal 2001, 180). Tämän hoivaavan luonnon

viitekehityksessä ulkopolitiikka ja diplomatia näyttäytyvät valtioiden välisten suhteiden kärsivällisenä ja rakastavana ”jalostamisena” ja lauman jäsenten ”paimentamisena” (ks. Slaughter 2017, 191–192). Verisen taistelun à la ”vahvimman eloonjääminen” sijaan viidakon laiksi voidaan siis tarjota ”parhaiten hoivattujen menestymistä” (ks. Lakoff & Johnson 1999, 557–561). Tällaisessa kontekstissa valtiot menestyvät, jos ne pitävät huolta toisistaan. Väkivaltaa esiintyy, mutta se on poikkeus, joka herättää paheksuntaa ja johtaa usein vastatoimiin muiden valtioiden taholta. Uhkia kannattaa torjua nimenomaan laumana, yhdessä toisten valtioiden kanssa, niiden apuun hädän hetkellä luottaen, ei riitaa ehdoin tahdoin haastaen. Demokratiasessa valtiopuutarhassa ei tule riehua myrkkujen kanssa, vaan pikemminkin suojella herkkiä taimia mahdollisimman lempein ottein.

Onnellinen ”EU-perhe” on virallisesti ei-hierarkkinen (ks. Hülse 2006) ja vastuulliset ”siirtomaaisännät” haluavat näyttäytyä lapsistaan erityishuolta pitävinä perheenisinä myös sen jälkeen, kun viralliset siteet on katkaistu, kun lapset ovat päättäneet lähteä omilleen (ks. Brysk ym. 2002). Valtiot solmivat taloudellisia, poliittisia ja sotilaallisia liittoja lähtökohdaisesti yhteisten tavoitteiden vuoksi sellaisten valtioiden kanssa, joita ne toivovat liittolaisiksi. Yhteiselo tällaisissa liitoissa ei aina ole yhtä juhlaa, mutta keskinäisistä kiistoista selvittää yleensä rauhanomaisesti, ja liittojen arki koostuu enimmäkseen rutiinien pyöryksestä. Vaikka emämaat ovat menneisyudessa sortuneet moniin kauheuksiin, saattavat niiden nykyiset yhteistyöehdotukset olla entisiä siirtomaita hyödyttäviä: joskus omasta perheestä itsenäistyneitä valtioita suositetaan kauppasopimuksissa ja niille tarjotaan erityisiä mahdollisuuksia vaikkapa kulttuurin tai urheilun alalla. Optimistiset kansainvälisen politiikan asiantuntijat puhuvat koko maailmanyhteisöstä jonkinlaisia perusarvoja – kuten orjuuden kieltä tai hyökkäyksen tuomitseminen – jakavana perheenä. Postwestfalenilaisessa yhteisöstä (ks. Linklater 1998, 206–207) on paikallistettu jopa solidaristisia rauhanalueita.

Tasapainotteluun ja vaakakuppien kallistamiseen myönteisessä hengessä voidaan viitata ainakin kansainvälistä ”normidynamiikkaa” hahmoteltaessa: uudet normit etenevät seuraajajoukon ”kriittisen massan” saavuttamisen ja ”keikahduspisteen” kautta kohti yleistä hyväksyntää (Finnemore & Sikkink 1998). Esimerkiksi naisten äänioikeuden ja tiettyjen aselajien käytön kieltämisen voidaan nähdä vakiintuneen tällaisen kansainvälisen kehityskulun kautta: ajatusten paino kasvoi ensin hiljalleen ja sitten rysäyksellä. Tasapainoa voidaan maailmanpolitiikassa hakea paitsi toista vastaan, myös yhdessä toisten kanssa (Little 2007, 52, 86–87): tällöin tasapaino saavutetaan nimenomaan molempia puolia säätämällä tai kaikkien palasten asettamisella niin, että järjestely pysyy pystyssä. Kauhun tasapainon ohella metaforalla voidaan viitata myös tasapainoiseen asennoitumiseen tai tasapainoiseen edustukseen, joihin voidaan päästä rauhanomaisin keinoin. Diplomatia, ulkopolitiikka ja kansainväliset sopimusneuvottelut ymmärretään usein tasapainotteluna erilaisten intressien välillä. Tällaisessa tasapainottelussa auttavat kärsivällisyys ja luovuus enemmän kuin mekaaninen mittaaminen ja vastakkainasettelu.

Yhteistyöhenkistä rakentamista suositetaan muun muassa ”rauhanrakennusprojekteissa” (ks. esim. Ramsbotham ym. 2011, 198–245) ja ”yhteistä eurooppalaista taloa” rakennettaessa (ks. Chilton 1996, 264–286). Rauhan ohella valtiot tapaavat rakentaa esimerkiksi keskinäistä

luottamustaan ja yhteisymmärrystä, helpommin visualisoitavalla tavalla talojen lisäksi muun muassa siltoja ja pilareita. Talojen rakentaminen edellyttää ammattilaisten koordinoituja ponnisteluja: arkkitehtien ja insinöörien hoitamaa suunnittelua, konkreettista perustojen valamista, seinien pystytystä, sähköjen vetämistä, putkitöitä ja pintojen maalaamista. Koti on monelle rauhan tyyssija, ja sinne halutaan pyytää nimenomaan ystäviä käymään; avoimet ovet ovat luottavainen kutsu. Maastrichtin kolmen pilarin päälle rakennetun EU:n ovet ovat virallisesti avoinna uusille jäsenvaltioille, samoin kuin monien kansainvälisten järjestöjen. Kylmän sodan muurien murtuminen antoi itäeurooppalaisille mahdollisuuden palata yhteiseen eurooppalaiseen kotiin. Vakaa turvallisuusarkkitehtuuri on lopulta valtioista valtaosan tavoitteena, ei rakenteiden jatkuva heiluttaminen.

Joskus valtioiden peliä ei yhdistetä peliteorian häikäilemättömään nollasummapeliin, vaan lasten leikkiin, reippaaseen pallopeleihin tai hauskaan roolipeliin, kenties roolinmukaiseen toimintaan näytelmien puitteissa, teatterissa (Manning 1962, 132, 112, 152). ”Leikitään suvereenija valtioita” -peli on Manningin mukaan ollut kansainvälisellä leikkikentällä suosittu jo pitkään. Valtioiden voidaan ajatella pelaavan hyvin yhteen tai joukkueina toisiaan vastaan myös tervehenkisen urheilun tapaan; esimerkiksi öljyntuottajamaat kohtaavat toistuvasti ilmastoneuvotteluissa pienten saarivaltioiden ryhmän jännitteisesti, mutta verrattain rauhanomaisesti. Joukkuepelit kohottavat yhteishenkeä ja sujuvat yleensä sääntöjen mukaan. Kansainvälisiä roolipelejä on tutkittu niin eri valtioiden omaksumien lukuisten eri roolien – vaikkapa ”alueellinen johtaja” tai ”suojeltava” – kautta (ks. Holsti 1970) kuin näytelmänä, jossa kaikilla on lähtökohtaisesti sama rooli, kaikki peilaavat toinen toistensa asennoitumista ja käytöstä (Wendt 1999). Esimerkiksi ”kantilaisessa” anarkian kulttuurissa kaikki valtiot ovat omaksuneet ystävän ”roolin” (mt., 298). Näytelmissä seurataan tyypillisesti käsikirjoitusta, klassikkojen kohdalla kaikille tuttua, tuhansia kertoja toistettua juonta, ja jopa improvisoidessa jonkinlaista etukäteen tehtyä suunnitelmaa turvallisessa ympäristössä.

Kaupankäyntimetaphoran yhteistyöversion avulla voidaan korostaa kaikille jostain kansainvälisen politiikan piirteestä tai valinnasta koituvia merkittäviä hyötyjä ja pieniä kustannuksia: sitä, miten kaikki voittavat tietyssä diilissä. Tutkimus on löytänyt selitysarvoa niin sanotusta demokraattisen rauhan teoriasta eli demokraattisen hallintomuodon ”hyödyistä” tai ”eduista” koko systeemin rauhanomaisuudelle. Myös valtioiden mahdollisimman aktiivinen osallistuminen kansainväliseen kauppaan ja hallitusten välisten järjestöjen toimintaan ovat ”kannattavia” valintoja järjestelmän rauhanomaisuuden näkökulmasta. (Ks. esim. Russett & Oneal 2001.) Kaikki ostaminen, myyminen ja sijoittaminen ei näyttäyty raakana laskelmointina: naisten ja tyttöjen aseman parantaminen voidaan nähdä ”sijoituksena demokratioiden menestykseen” ja valtion vakaus voidaan nimetä ”rauhan osingoksi” (Biden 2021a; 2023). Todella arvokkaan hyödykkeen hinnasta ei välttämättä kuulu tinkiä, ja eettisesti kestävä sijoittamista arvostetaan virallisesti korkealle. Reilu ja avoin kaupankäynti on julkinen tavoite myös kansainvälisessä politiikassa; hämäräbisneksiä halveksitaan. Vaikka valtiot eduistaan huolehtivatkin, ne harvemmin haluavat näyttäytyä ylenmääräisen ahneina tai saitoina.

Rauhanomaisilla terveydenhoitometaphorilla hahmotellaan muun muassa ”terapiaita” väkivallan ”sairauteen” – tai täsmäläkkeitä erilaisiin sairauden muotoihin, kuten rakenteelli-

seen, suoraan ja kulttuuriseen väkivaltaan (Galtung 1975, 170–172; 1996, 1–4). Valtioiden erilaiset vaivat – köyhyys, aggressiivisuus tai huono hallinto – vaativat erilaisia lähestymistapoja. Kylmässä sodassa kommunismin sairautta vastaan voitiin Yhdysvaltain mielestä taistella myös tekemällä heikoista valtioista ”vastustuskykyisempiä”, auttamalla niitä kehityksessä eteenpäin ennen kaikkea taloudellisesti, ja ”rokottamalla” länsi myönnytyspolitiikkaa vastaan, valistamalla kansalaisia akuutista vaarasta (Shimko 2004). Lääketiede pystyy tänä päivänä uskomattomiin suorituksiin nimenomaan tieteellisen tutkimuksen ja terveydenhuollon ammattilaisten yhteistyön avulla. Myös kansainvälisessä kontekstissa on kehitetty varsin tehokkaita ennakkovaroitusjärjestelmiä, jotka reagoivat puhkeamassa olevan aseellisen konfliktin merkkeihin. Yleisesti ottaen liberaali demokraattinen maailma on ”terve”, eikä jo väistynyttä tautia ole realistien virhediagnoosista huolimatta tarpeen raivokkaasti hoitaa (Fukuyama 1992, 252–253).

Miellyttävien kansainvälisten matkojen kartoittamiseen eivät pyri ainoastaan rauhantutkijat ja -aktivistit, vaan myös muiden tutkimuskoulukuntien edustajat ja uutistoimittajat: he kaikki visioivat ”polkuja kohti rauhaa” (Elman 1997), ”väkivallattomuuden polku” (Luthuli 1993, 139), ”tietä kansainväliseen rauhaan” (Morgenthau 1973, 546) ja ”diplomaattisia bulevardeja” (Bokatt-Lindell 2022). Nämä matkat ja polut näyttävät tärkeinä ja kutsuvina: ne johtavat hienoihin kohteisiin, ne opettavat kulkijoita. Eteenpäin liikkuminen on lähtökohdaisesti mukavampaa kuin perääntyminen tai takapakin ottaminen. Valtiokontekstissa positiiviseksi mielletyn ryhmämatkan päässä voi rauhan ohella olla esimerkiksi demokratia tai markkinatalous. Matkanteko saattaa olla raskasta, mutta jos matkatoverit auttavat toisiaan, umpikujan vierestä saattaa löytyä vaihtoehtoinen reitti. Joskus matkalla, tien päällä, oleminen voi itsessään olla liikkumisen tarkoitus. Niin pyhiinvaeltajat, reppureissaajat kuin rauhanmarsssijat tuntevat kulkemisen voiman ja tenhon. Rauhallisesti yhdessä taivaltaminen voi olla olennaisempaa kuin perille pääseminen. Myös kansainvälisessä politiikassa pienet, pragmaattiset askeleet voivat johtaa parempiin lopputuloksiin kuin suuret harppaukset, kuten vaikkapa EU:n ja Kiinan ratkaisujen vertailu monien mielestä todistaa.

Harmonisen musiikin metaforia käytetään tilanteissa, joissa valtiot esiintyvät ”yhdellä äänellä” (Johnson 2022) tai ”kansakuntien konsertissa” (Macron 2021); joskus kansainvälisen politiikan areenalla kuullaan jopa ”eri kielten ja mantereiden yli kantavaa äänien kuoroa” (Biden 2021b). Rauhan puolesta on maailmanhistoriassa usein paitsi marssittu, myös laulettu tarttuvamelodisia lauluja. Vapauslaulut ovat pitäneet toivoa yllä monissa äärimmäisen vaikeissa tilanteissa. Ammattikuoro on moniäänisistä laulajista koostuva kokoonpano: eri äänet eivät siinä kilpaile vaan tukevat toisiaan. ”Euroopan konsertin” ansiona pidetään pitkää, suhteellisen rauhanomaista ajanjaksoa 1800-luvulla. Lainsäädännön ”harmonisointi” on edesauttanut niin tavaroiden liikkuvuutta kuin kansalaisten terveyden suojelemista EU-maissa. Liittolaismaiden kanssakäymistä ohjaavat selvät sävelet. Musiikki on kieli, joka ylittää monet kulttuuriset rajat ja poliittiset erimielisyydet; vaikka käsitykset kauniista tai miellyttävästä musiikista saattavat vaihdella, lähes kaikki kaipaavat joskus musiikkia.

Moniin kansainvälisen politiikan arvoituksiin löytyy ratkaisu: Kiinan Tyynenmeren saarivaltioiden kanssa solmimien turvallisuussopimusten taustalta tunnistettiin selkeä ”kaava”

(Keen 2022), joka helpotti toiminnan ymmärtämistä ja hälvensi joitakin huolia. Ensi alkuun oudolta vaikuttava käytös osoittautui vähemmän mystiseksi, eikä välttämättä hyökkääväksi. Median ja ulkopoliittisten johtajien ohella myös tutkijat ratkovat valtioiden yhteiselon ja käyttäytymiskaavojen ongelmia. ”Ongelmanratkaisuteoriat” (ks. Cox 1981) poimivat valtiojärjestelmän toiminnasta erilliseen tarkasteluun käytännöllisiä aivopähkinöitä ja tuottavat niihin usein omasta näkökulmastaan tyydyttäviä ratkaisuja – suuria rakenteellisia muutoksia vaatimatta. Jopa suuriin periaatteellisiin dilemmoihin – turvallisuusdilemmaan ja vangin dilemmaan – on ehdotettu ratkaisuja tai ylittämiskeinoja, kuten luottamuksen lisäämistä vähitellen pienillä teoilla tai kommunikaation takaamista vaikeissakin tilanteissa. Arvoitusmetafora ei kansainvälisen politiikan kontekstissa aina tuota ahdistusta ja epätoivoa: yhdessä arvoitus-ten ratkomisen voi olla myös mukavaa ajanvietettä. Toisenlaisten poliittisten kulttuurien ja ideologioiden edustajat voivat paljastua ystäviksi, jos valtioiden samanlainen asema kansainvälisessä anarkiassa mielletään kantilaisittain.

Nämä tavallisten kansainvälisestä politiikasta käytettyjen metaforien yhteistyöversiot korostavat kansainvälisten suhteiden edistykellisiä, rauhanomaisia ja tunneperäisiä aspekteja. Ne kertovat uskottavasti valtioiden lukuisista yhteisistä intresseistä sekä kärsivällisyyden, luovuuden ja kompromissikyvykkyyden tärkeydestä yhteisten kansainvälisten tavoitteiden saavuttamisessa. Ne puolestaan jättävät kertomatta toisensa poissulkevista päämääristä ja tilanteista, joissa voimankäyttö kansainvälisessä politiikassa näyttytyy välttämättömänä. Ne eivät kykene ymmärtämään valtioiden jatkuvaa varautumista pahimpaan mahdolliseen skenaarioon, eivätkä huomioimaan yhteenottoihin toistuvasti johtavien rakenteiden kestävyyttä.

Metaforien yhteistyöversiot kannustavat priorisoimaan neuvotteluja ohitse ehdottomien vaatimusten esittämisen, tukemaan kansainvälisiä instituutioita ja normeja sekä osallistumaan aktiivisesti monenkeskiseen konfliktinratkaisuun ja hyvinvointia lisäävään maailmantalouteen. Kantilaisessa maailmassa, jossa ikuinen rauha on ihmiskunnan ulottuvilla, on luonnollista ajatella tilanteita myös toisten kannalta. Vallitseva asenne on luottavainen ja ratkaisukeskeinen. Turvallisessa laumassa kulkiessaan valtio tietää, ettei sitä jätetä. Demokraattisten valtioiden väkivallattomuuteen sitoutuneessa perheessä ymmärretään erilaisuutta ja kasvatetaan uusia perheenjäseniä kypsiksi ja vastuullisiksi maailmanpoliittisiksi toimijoiksi. Taitavasti kansainvälisen politiikan areenalla tasapainotteleva valtio saa yleensä kunnioitusta osakseen. Yhteiseen EU-kotiin pyrkivä eurooppalainen valtio uskoo, että ovet tullaan ennemmin tai myöhemmin avaamaan. Suvereeneja valtioita leikkiminen on ollut maailmanpolitiikassa suosikkiharrastus suhteellisen pitkään. Ajoissa kansainvälisiin ympäristötoimiin ryhtymisen voi nähdä maksavan itsensä valtioille moninkertaisesti takaisin. Yleisesti ajatellaan, että valtion ottaminen mukaan monenkeskiseen yhteistyöhön rokottaa sen tehokkaasti konfliktiherkkyttä vastaan. Samoin monesti uskotaan, että valtioita voi tukea ja ohjata niiden pyrkimyksissä pysyä rauhan tiellä. Moniääninen kansainvälinen kuoro saattaa kuulostaa kauniimmalta kuin aina yhdellä äänellä esiintyvä. Valtioiden pyrkimys kekseliäiseen ongelmanratkaisuun on johtanut moniin toimiviin kansainvälisiin sopimusjärjestelmiin. Yhteistyömetaforat suosivat positiivisia tulkintoja ja rauhanomaisia ratkaisuja; häikäilemätön

kilpailu ja väkivaltaiset välienselvittelyt eivät lähtökohtaisesti kuulu niiden kansainvälisestä politiikasta tarjoamiin selityksiin.

Lopuksi

Tämä artikkeli todistaa kansainvälisen politiikan metaforien runsaudesta ja kurittomuudesta: niin tutkijat, toimittajat kuin poliittiset johtajat käyttävät sekä konfliktuaalisia että yhteistyöhön kannustavia metaforia erilaisissa yhteyksissä jatkuvasti. Mikään tietty tutkimussuuntaus, ulkopoliittinen asenne tai fyysisen toiminnan konteksti ei näydy erityisen vähän metaforia hyödyntävänä tai vain tietynlaisiin metaforiin turvautuvana. Silloinkin, kun tutkija, poliitikko tai media haluaa profiloitua nimenomaan faktoihin keskittymällä, kansainvälispoliittisten faktojen välittämiseen ja kehystämiseen tarvitaan metaforia. Silloinkin, kun fyysinen todellisuus tuntuu erityisen konkreettiselta – kuten esimerkiksi sodan keskellä – sen selittämiseen käytetään erilaisia metaforia. Käytetyt metaforat paitsi ammentavat rinnastuksista eri maailmoihin – kuten luonnontilaan tai perhe-elämään – myös hyödyntävät hyvin erilaisia visioita näistä maailmoista.

Kansainvälinen luonto voi olla raaka tai lempeä, kansainvälinen perhe rakastava tai väkivaltainen, kansainvälinen tasapainoilu hauskaa tai hermoja raastavaa, kansainvälinen rakentaminen mekaanista tai luovaa, kansainvälinen pelaaminen juonittelevaa tai yhteisöllisyyttä lisäävää, kansainvälinen kaupanteko häikäilemätöntä tai reilua, kansainväliset sairaudet vakavia tai parannettavissa, kansainväliset matkat vaivalloisia tai avartavia, kansainvälinen musiikki harmonista tai kakofonista, kansainväliset arvoitukset mielenkiintoisia tai kammottavia. Koska kansainvälisen politiikan metaforiset selitykset heijastavat metaforien lähde maailmojen toiminnan koko kirjoa, mikään yksittäinen rakenteellinen metafora ei tuo mukanaan muita selkeämpää järjestystä, pelkästään rauhanomaista asennetta tai kiistatta rationaalisempaa toimintamallia.

Tämän artikkelin perusteella metaforien monimuotoisuutta, sekoittumista ja runsasta määrää on hyödytöntä lähestyä ongelmana: käyttäjiä tuskin saadaan kuriin, tietyt metaforat eivät itsessään ole muita parempia. Sen sijaan metaforien kirjoon kannattaa suhtautua resursina tai ratkaisuna: jokainen uusi metafora antaa ilmiölle uuden piirteen tai ulottuvuuden, vajavaisuudessaankin ”lisää” sen olemassaoloa. Kansainvälistä politiikkaa merkityksellistään yleisesti ainakin luonnossa elämisen, perhesuhteiden, punnitsemisen ja tasapainottelun, rakentamisen ja purkamisen, pelaamisen ja leikkimisen, kaupankäynnin, terveydenhoidon, matkustamisen, musisoinnin sekä arvoitusten ratkomisen kautta. Kukin näistä kehyksistä voi antaa lukuisia uusia tapoja ymmärtää valtiotoimijoiden tavoitteita ja toimia, eikä mikään kehys toisaalta tavoita kaikkia kansainvälisen politiikan ulottuvuuksia.

Edellä esiteltyjen, tavallisten kehysten ohella kansainvälistä politiikkaa voi tulkita myös harvinaisemmissa tai kokonaan uusissa puitteissa, kuten vaikkapa ruokailuna, unien näkemisenä, jumalten palvomisenä, kuvataiteen harjoittamisena tai sirkustemppujen tekemisenä. Periaatteessa mahdollisuudet ovat rajattomat; käytännössä uuden metaforan vakiintuminen voi olla hidasta, yksittäisiä metaforia saatetaan kritisoida voimakkaastikin ja tietyt metaforat saattavat ajan myötä menettää suhteellista suosiotaan. Ilman laajojen aineistojen kvantitatiiv-

vista tutkimusta (suhteellisia) käyttömääriä tai niiden kehitystä on vaikea arvioida. Toisaalta meillä ei ole mitään syytä olettaa, etteikö jokin yksittäinen tai harvinainen metafora voisi olla hyvinkin mieleenpainuva tai merkityksellinen tietyn kansainvälispoliittisen ratkaisun ajamisessa, kuten esimerkiksi ristiretkimetaforan käyttöä Yhdysvaltain politiikassa tarkastelleet tutkimukset osoittavat (esim. Menache & Gutwein 2002). Määrät eivät suoraan käänny tehoksi tai tärkeudeksi.

Metaforavalinnat kansainvälisestä politiikasta ovat yhtäältä vakava asia: ilman metaforia usein abstrakteja, kaukaisia ja monimutkaisia tapahtumia ei voi ymmärtää. Lisäksi metaforat sisältävät selkeitä toimintasuosituksia eli perustelevat diplomaattien, sotilaiden ja poliittisten johtajien konkreettisia liikkeitä. Valinta armottoman viidakon ja lasten leikin, tai jonkin muun metaforavariantin, välillä on siis väistämätön ja tärkeä. Toisaalta täydellisen metaforan löytäminen kansainväliselle politiikalle on mahdotonta ja horjumaton metaforinen johdonmukaisuus sekä vaikeaa että kapeakatseista: metaforiin on siis syytä suhtautua luovasti ja leikkivästi. Jos pyrkimyksenämme on ymmärtää tai selittää kansainvälistä politiikkaa – tai kenties jopa ohjata sitä rauhanomaisempaan suuntaan – sitä kehystävät metaforat ansaitsevat huomiomme. Metaforia kannattaa niin analyttisesti tarkkailla kuin aktiivisesti kehitellä, sillä niiden mukana selittyy ja muotoutuu myös fyysinen todellisuus.

Lähteet

- Amadae, S. M. (2016): *Prisoners of reason: Game theory and neoliberal political economy*. Cambridge University Press.
- Beer, Francis A. & Christ'l De Landtsheer (toim.) (2004): *Metaphorical world politics*. Michigan State University Press.
- Beer, Francis A. & G. Robert Boynton (2004): "Paths through the minefields of foreign policy space: Practical reasoning in US senate discourses about Cambodia". Teoksessa: F. A. Beer & C. de Landtsheer (toim.) *Metaphorical world politics*. Michigan Sate University Press, 141–161.
- Biden, Joe (2021a): Remarks at the Summit for Democracy Closing Session, 10.12.2021. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/12/10/remarks-by-president-biden-at-the-summit-for-democracy-closing-session/>, 9.4.2024.
- Biden, Joe (2021b): Remarks before the 76th Session of the United Nations General Assembly, 21.9.2021. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/09/21/remarks-by-president-biden-before-the-76th-session-of-the-united-nations-general-assembly>, 4.4.2024.
- Biden, Joe (2023): Remarks Marking the 25th Anniversary of the Belfast / Good Friday Agreement, 12.4.2023. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/04/12/remarks-by-president-biden-marking-the-25th-anniversary-of-the-belfast-good-friday-agreement/>, 22.4.2024.
- Bleiker, Roland & Emma Hutchison (2008): "Fear no more: Emotions and world politics". *Review of International Studies*, 34(1), 115–135. <https://doi.org/10.1017/S0260210508007821>
- Bokatt-Lindell, Spencer (2022): "How should the world respond to Russia's assault on Ukraine?". *The New York Times*, 24.2.2022. <https://www.nytimes.com/2022/02/24/opinion/ukraine-russia-putin-war.html>, 25.2.2022.
- Booth, Ken & Nicholas J. Wheeler (2008): *The security dilemma: Fear, cooperation and trust in world politics*. Palgrave Macmillan.
- Brysk, Alison, Craig Parsons & Wayne Sandholtz (2002): "After empire: National identity and post-colonial families of nations". *European Journal of International Relations*, 8(2), 267–305. <https://doi.org/10.1177/1354066102008002004>

- Burke, Kenneth (1966): *Language as symbolic action: Essays on life, literature, and method*. University of California Press.
- Burke, Kenneth (1969/1945): *A grammar of motives*. University of California Press.
- Cameron, David (2013): "David Cameron's EU Speech". *The Guardian*, 23.1.2013. <https://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-eu-speech-referendum>, 9.4.2024.
- Carney, Zoë Hess & Allison M. Prash (2017): "A journey for peace': Spatial metaphors in Nixon's 1972 'Opening to China". *Presidential Studies Quarterly*, 47(4), 646–664. <https://doi.org/10.1111/psq.12386>
- Chilton, Paul A. & George Lakoff (1995): "Foreign policy by metaphor". Teoksessa: C. Schäffner & A. Welden (toim.) *Language and peace*. Ashgate, 37–59.
- Chilton, Paul A. (1996): *Security metaphors: Cold war discourse from containment to common house*. Peter Lang.
- Connolly, William E. (1989): "Identity and difference in global politics". Teoksessa: J. Der Derian & M. J. Shapiro (toim.) *International/ intertextual relations: Postmodern readings of world politics*. Lexington Books, 323–342.
- Cox, Robert (1981): "Social forces, states and world orders: Beyond international relations theory. *Millennium*, 10(2), 126–155. <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>
- Curticepan, Alina (2011): *Liminality matters: Balkanism and its edges in Bulgarian political cartoons 2004–2009*. Tampere University Press.
- Elman, Miriam F. (toim.) (1997): *Paths to peace: Is democracy the answer?* MIT Press.
- Enloe, Cynthia (2014): *Bananas, beaches and bases: Making feminist sense of international politics*. University of California Press.
- Fattah, Khaled & K. M. Fierke (2009): "A clash of emotions: The politics of humiliation and political violence in the Middle East". *European Journal of International Relations*, 15(1), 67–93. <https://doi.org/10.1177/1354066108100053>
- Finnemore, Martha & Kathryn Sikkink (1998): "International norm dynamics and political change". *International Organization*, 52(4), 887–917. <https://doi.org/10.1162/00208189850789>
- Frost, Natasha (2023): "Thursday briefing". *New York Times*, 6.4.2023. <https://www.nytimes.com/2023/04/06/briefing/trump-charges-macron-beijing.html>, 6.4.2023.
- Fukuyama, Francis (1992): *The end of history and the last man*. Penguin Books.
- Galtung, Johan (1975): *Peace: Research, education, action. Essays in peace research, Volume I*. Christian Ejlers.
- Galtung, Johan (1996): *Peace by peaceful means: Peace and conflict, development and civilization*. Sage Publications.
- Holsti, Kalevi J. (1970): "National role conceptions in the study of foreign policy". *International Studies Quarterly*, 14(3), 233–309. <https://doi.org/10.2307/3013584>
- Hülse, Rainer (2006): "Imagine the EU: The metaphorical construction of a supra-nationalist identity". *Journal of International Relations and Development*, 9(4), 396–421. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jird.1800105>
- Johnson, Boris (2022): Address to the Nation on the Russian Invasion of Ukraine, 24.2.2022. <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-ministers-address-to-the-nation-on-the-russian-invasion-of-ukraine-24-february-2022>, 3.3.2022.
- Kagan, Robert D. (2018): *The jungle grows back: America and our imperiled world*. Alfred A. Knopf.
- Keen, Meg (2022): "The China-Solomons security deal has been signed – Time to move on from megaphone diplomacy". *The Guardian*, 29.4.2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/30/the-china-solomons-security-deal-has-been-signed-time-to-move-on-from-megaphone-diplomacy>, 12.1.2023.
- Kuusisto, Riikka (1998): "Framing the wars in the Gulf and in Bosnia: The rhetorical definitions of the Western power leaders in action". *Journal of Peace Research*, 35(5), 603–620. <https://doi.org/10.1177/0022343398035005004>

- Kuusisto, Riikka (2002): "Heroic tale, game, and business deal? Western metaphors in action in Kosovo". *Quarterly Journal of Speech*, 88(1), 50–68. <https://doi.org/10.1080/00335630209384359>
- Kuusisto, Riikka (2009): "Roads and riddles? Western major power metaphors of nonviolent conflict resolution". *Alternatives: Global, Local, Political*, 34(3), 275–297. <https://doi.org/10.1177/030437540903400303>
- Kuusisto, Riikka (2025): *Competing metaphors for international relations: Jungle or playground?* Taylor & Francis.
- Lakoff, George (1987): *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. The University of Chicago Press.
- Lakoff, George & Mark Johnson (1980): *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.
- Lakoff, George & Mark Johnson (1999): *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. Basic Books.
- Lakoff, George & Mark Turner (1989): *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. The University of Chicago Press.
- Linklater, Andrew (1998): *The transformation of political community: Ethical foundations of the post-Westphalian era*. Polity Press.
- Little, Richard (2007): *The balance of power in international relations: Metaphors, myths and models*. Cambridge University Press.
- Luthuli, Albert (1993): "Africa and freedom. Lecture delivered on receiving the Nobel prize for peace in 1961". Teoksessa: G. J. Pillay (toim.) *Voices of liberation, volume I: Albert Lutuli*. HSRC Publishers.
- Macron, Emmanuel (2021): Voeux 2022 aux Français, 31.12.2021. <http://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2021/12/31/voeux-2022-aux-francais>, 5.4.2024.
- Manjikian, Mary (2008): "Diagnosis, intervention, and cure: The illness narrative in the discourse of the failed state". *Alternatives: Global, Local, Political*, 33(3), 335–357. <https://doi.org/10.1177/030437540803300304>
- Manning, C. A. W. (1962): *The nature of international society*. G. Bell and Sons.
- Marks, Michael P. (2011): *Metaphors in international relations theory*. Palgrave Macmillan.
- Marks, Michael P. (2018): *Revisiting metaphors in international relations theory*. Palgrave Macmillan.
- Mearsheimer, John J. (2001): *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company.
- Medhurst, Martin J., Robert L. Ivie, Philip Wander & Robert L. Scott (1990): *Cold war rhetoric: Strategy, metaphor, and ideology*. Michigan State University Press.
- Menache, Sophia & Daniel Gutwein (2002): "Just war, crusade, and jihad: Conflicting propaganda strategies during the Gulf crisis (1990–1991)". *Revue Belge de Philologie et d'Histoire*, 80(2), 385–400.
- Morgenthau, Hans (1973/1948): *Politics among nations: The struggle for power and peace*. Alfred A. Knopf.
- Palonen, Kari & Hilikka Summa (1996): "Johdanto: retorinen käänne?". Teoksessa: K. Palonen & H. Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, 7–19.
- Parashar, Swati (2018): "The postcolonial/emotional state: Mother India's response to her deviant Maoist children". Teoksessa: S. Parashar, J. A. Tickner & J. True (toim.) *Revisiting gendered states: Feminist imaginings of the state in international relations*. Oxford University Press, 157–173.
- Parashar, Swati, J. Ann Tickner & Jacqui True (toim.) (2018): *Revisiting gendered states: Feminist imaginings of the state in international relations*. Oxford University Press.
- Perelman, Chaïm & Lucie Olbrechts-Tyteca (1971/1958): *The new rhetoric: A treatise on argumentation*. The University of Notre Dame Press.
- Perelman, Chaïm (1982/1977): *The realm of rhetoric*. The University of Notre Dame Press.
- Peterson, V. Spike (toim.) (1992): *Gendered states: Feminist (re)visions of international relations theory*. Lynne Rienner Publishers.
- Ramsbotham, Oliver, Tom Woodhouse & Hugh Miall (2011). *Contemporary conflict resolution*. Polity.
- Rapoport, Anatol (1960): *Fights, games, and debates*. The University of Michigan Press.
- Rifkind, Malcolm (1995): *House of commons parliamentary debates*. Hansard.

- Russett, Bruce & John Oneal (2001): *Triangulating peace: Democracy, interdependence, and international organizations*. W. W. Norton & Company.
- Shapiro, Michael J. (1988): *The politics of representation: Writing practices in biography, photography, and policy analysis*. The University of Wisconsin Press.
- Shimko, Keith (2004): The power of metaphors and the metaphors of power: The United States in the cold war and after. Teoksessa: F. A. Beer & C. De Landtsheer (toim.) *Metaphorical world politics*. Michigan State University Press, 199–215.
- Siohan, Stéphane (2022): A Kiev, Erdogan veut se poser en médiateur dans la crise en Ukraine. *Libération*, 4.2.2022. https://www.liberation.fr/international/europe/a-kiev-erdogan-veut-se-poser-en-mediateur-dans-la-crise-en-ukraine-20220204_A4ADVNL56JF2VM4RA33Z7PQPZA/, 6.2.2022.
- Slaughter, Anne-Marie (2017): *The chessboard and the web: Strategies of connection in a networked world*. Yale University Press.
- Walker, R. B. J. (2003): "Polis, cosmopolis, politics". *Alternatives: Global, Local, Political*, 28(2), 267–286. <https://doi.org/10.1177/030437540302800208>
- Waltz, Kenneth (2010/1979): *The theory of international politics*. Waveland Press.
- Wendt, Alexander (1999): *Social theory of international politics*. Cambridge University Press.
- Wolfers, Arnold (1962): *Discord and collaboration: Essays on international politics*. The Johns Hopkins Press.
- Zur, Ofer (1991): "The love of hating: The psychology of enmity". *History of European Ideas*, 13(4), 345–369. [https://doi.org/10.1016/0191-6599\(91\)90004-I](https://doi.org/10.1016/0191-6599(91)90004-I)

Ruthless Jungle or Children's Playground? Violent and Peaceful Metaphors for International Relations

This article studies ten metaphors often employed to describe and explain state interaction. It delves into international relations as natural selection, as family encounters, as balancing, as building, as games and playing, as business and trade, as journeys and paths, as sickness and health, as musical performances, and as puzzles and riddles. It provides examples of metaphor usage by experts – researchers, foreign policy leaders and the media – discussing both the associations evoked by the metaphors and the policy recommendations they carry with them. The analysis is divided into two sections: first, the article studies the conflictual versions of the ten metaphorical scripts, and then, the cooperational variants. The article regards the abundance and unruliness of metaphors as an advantage: with the help of metaphors, it may be possible to direct international relations towards more peaceful futures.

Keywords: conflicts, cooperation, international relations, metaphors